

“Vətən” poemasının vətənpərvərlik dərsləri

Şair Ramiz Qusarçaylı ilə şəxsi tanışlığım ötən əsrin 90-cı illərindən başlanıb. Amma özündən əvvəl “Qurudub göndərmə bənövşələri” şerini tanımış və sevmişəm. Yaşadığı Quba rayonunda ilk görüşümüzü poeziya qanadlarında birgə pərvaz eləmişik.

O zaman Qubada Şəhidlər xiyabanının açılışında Ramizin gözəl çıxışı ilə bizi necə kövrəltirdiyi yadıma gəlir. Elə onda sanki ürəyimə dammışdı ki, səsləndirdiyi misralar böyük qələbə oratoriyasının ilk qığılcımları, işartılarıdır. Yanılmamışdım. İndi, budur, 44 günlük zəfər yürüşündən çox keçməmiş təpədən-dırnağa vətənpərvər olan şair dostumun möhtəşəm “Vətən” poeması ilə üz-üzəyəm. Bu kitab yenicə çapdan çıxıb və ədəbi aləmdə hadisə kimi qarşılanıb.

Ramizlə Bakıda, Sumqayıtda, Şabranda unudulmaz görüşlərimiz olub. Öz dilindən hər mövzuda bal kimi şeirlərini dinləmişəm. Hələ Qarabağ münaqişəsindən əvvəl bənövşəni bədii obraz kimi qələmə alsın da, müharibə dövründə və sonra qərənfillə xaribülbulü duyğuları üçün əsas atribut götürüb. “İki güllə yazıldı Vətənin qan yaddaşı...” deyən şair qələbədən sonra qanad açan, ətir saçan xaribülbulün sevincini qələmə alıb:

*Açdı qırıqlarını doğma əzan sədası,
Axdı İlahi səslər donan minarələrdən.
Qopardı məhvərindən “Dəmir yumruq” nidası,
Qarabağ silkələndi alovlu nəvələrdən.*

Özü demişkən, “bir misranın xətrinə dünyanın axırınacan getməyə hazır olan, dizinə qədər torpağa batıb kökü üstündə şeir göyərdən” şairdən ötrü söz bu dünyanın hadisəsi deyil, İlahi vəhyidir, göydən ayə kimi gəlir, misralara, bəndlərə çevrilir, könüllərə yol tapır:

*Şuşa, əziz Şuşa, sən də azadsan,
Getdi o duman da, çən də, azadsan!
Daha pişvazına biz gələcəyik,
Səni gündən-günə dirçəldəcəyik!*

Ramiz Qusarçaylı Azərbaycan poeziyasına töhfə olan və yüksək vətənpərvərlik hissi ilə qələmə alınan, xalqın tarixi keçmişinin çox maraqlı dövrlərini canlandıran bu kitabında bədii fikrin, çağdaş ədəbi prosesin cəmiyyətin həyatında rolunu göstərə bilib. Onun hər səhifəsi Vətən varlığının ifadəsidir. Tanrı lütfü olan çağlar istedadının sayəsində duyğularını bacarıqla bədii şəkə salıb. Şəxsi hisslərə qapılmır, o taylı-bu taylı azərbaycanlıları tək Vətən – dövlət, bayraq, millət, azərbaycançılıq ideologiyasında birləşdirir.

Ramizin son poetik toplusunacan işıq üzü görən “Çörəyim daşdan çıxır”, “Ömür qapıları”, “Bir çiçək axşamı”, “Nə gözəldi yolun, Allah”, “Almalı kitab” və sair kitabları yaşadığı əyalət həyatının yayğılarından imkan tapıb üzə çıxara bildiyi nəşrlərdir. Qələmə sarıldığı ilk dövrlərdə onun imzası Osman Sarıvəlli, Bəxtiyar Vahabzadə, Nəbi Xəzri, Məmməd Araz, Söhrab Tahir, Musa Yaqub, Famil Mehdi, Məmməd Aslan, Zəlimxan Yaqub və digər söz ustalarının diqqətini çəkib. İllər ötdükcə daha da kamilləşib, müdrikləşib, əsərlərini istedadla zəhmətin vəhdətində yoğurub – yapıb.

Onun yaradıcılığı ayrıca kitabların, məqalələrin mövzusuna çevrilib. Yazırlar ki, Ramizi fərqləndirən dərin fəlsəfi fikirləri sadə, aydın bir dillə ifadə etməyi bacarmasıdır. Şeir çələngində duyğusal düşüncələr axarı əlvanlığı ilə fərqlənir, Vətən, yurd sevgisi bütün hissələrin fəvqündə dayanır. Ramiz Qusarçaylı tənqidçilər haqlı olaraq daş kimi yaddaş şairi sayırlar. Onun yaddaşından təkə bizim minillik milli tariximiz, bəlalarımız, zəfərlərimiz deyil, həm də dünyanın ağır-acıları, sevincləri boy göstərir, insanlıq uğurları qürur mənbəyinə çevrilir. Böyük şairlər lokal mühitə sığışa bilməzlər.

Burası da var ki, milli olmayan ümumbəşəri ola bilməz. Ramiz Qusarçaylının Azərbaycan bayrağı haqqında yazdığı mükəmməl şeir buna misaldır:

*Şuşada sən qonduğun daşa pir deyəcəyəm,
Çəkəcəyəm gözümə kölgən düşən torpağı,
Azərbaycan Bayrağı!*

Bu şeir torpaqlarımızın hələ işğal altında olduğu bir vaxtda yazılmasına baxmayaraq, özündə böyük qələbə əzmini və sevincini daşıyır. Məndən “Azərbaycan” sözünü çıxarıb əvəzinə heç bir başqa coğrafi məkan adını pərçim etmək mümkün olan iş deyil. Çünki “hüceyrə”sini sırf Azərbaycan ruhu təşkil edir. Onu da xatırlayıram ki, müzəffər ordumuzun möhtəşəm Zəfər Paradının televiziya ilə canlı yayımı məhz Ramizin “Azərbaycan bayrağı” şeiri ilə açılında mən dərhal dostuma görülməz zəng elədim və o da həmin unudulmaz anları qaçırmadı.

“Vətən” poeması Ramizin hələlik ən sanballı, ən möhtəşəm kitabıdır. Burada Azərbaycanın keçdiyi bütün tarixi mərhələlər, bu dövr ərzində baş verən ən mühüm hadisələr, yadelli müdaxilələrə və iç savaşlara qarşı mübarizə səhnələri, qəlbi Vətən eşqi ilə döyünən qeyrətli oğul və qızlarımızın fədakar döyüş əzmi təsvir olunub.

Kitabın böyük maraqla oxunan hissələrindən biri də Vətən müharibəsi dövründə xarici jurnalistlərin Bakıya axın etməsi və Ali Baş Komandana məkrli, eyhamlı suallar vermələri ilə bağlı səhifələrdir:

*Dünya gözü bizdə, qulağı səsdə,
Ərzi dolaşır Vətənin səsi.
Bir sıra ölkələr qərəzli tərdə
Açıb bizə qarşı efir cəbhəsi...*

Amma Azərbaycan rəhbəri bunların hamısına mətanətlə sinə gərir, riyakarları konkret cavabları ilə ifşa edirdi:

*Səbrlə, təmkinlə cavab verirdi,
Dünyanın önündə şəx dururdu O.
Bütün təzyiqlərə sinə gərirdi,
Siyasi gücləri susdururdu O...*

“Vətən” poeması “Azərbaycan” jurnalında dərc edildikdən sonra ədəbi tənqid tərəfindən poeziyamızın böyük uğuru kimi dəyərləndirilib. Ardınca “Mücrü” nəşriyyatında çapdan çıxan kitabın redaktoru Milli Məclisin deputatı, professor Anar İsgəndərov, ön sözlün müəllifi tarix elmləri doktoru, şair Şahin Fazildir. Ünlü alim və ziyalılar Nizami Cəfərov, Teymur Bünyadov, Nadir Məmmədli, Qafar Cəbiyev, Əlibala Məhərrəməzadə və Eynulla Mədətli kitaba rəy yazıblar.

Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəyli Ramizi poeziyamızda mühüm yerə malik şair saydığını dilə gətirib: “Ramiz Qusarçaylını 30 ilə yaxındır ki, oxuyuram. Paytaxtdan kənarda yaşayıb ölkə səviyyəsində yazma bilən şair olduğundan, onun obrazı Azərbaycan ədəbiyyatında seçilir. Ədəbiyyatı ümumiyyətlə, bölgələrə bölmək yanlışdır. Haradasa yaşamaq da həmin yerin ədəbiyyatını yox, Azərbaycan ədəbiyyatını yaratmaq deməkdir. Ramiz Qusarçaylı da Qubada yaşayıb Azərbaycan ədəbiyyatını təmsil edən mühüm şairdir. Çox zaman Vətən haqqında yazan şairlərin lirikası zəif olur. Amma Ramiz Qusarçaylı həm Vətən mövzusunda yazma bilir, həm də bunu xalis Azərbaycan lirikası ilə paralel şəkildə təqdim edir. Vətən haqqında yeni poetik söz deməyə çalışır. Onun bu kitabı Azərbaycanın müəyyən tarixi dövrünü və obrazlarını yox, ibtidai icma quruluşundan başlayaraq xronoloji ardıcılıqla bütün tarixi proseslərə şair baxışı ilə qiymət verir”.

Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru, professor Nadir Məmmədli şairin “Vətən” poemasını epopeya adlandırır: “Ramiz Qusarçaylı o vaxt yazır ki, həmin an mütləq yazmalıdır, yazmaya bilməz. Azərbaycan Bayrağı onun ürəyindədir. Vahid Azərbaycan ideyası onun ən böyük arzusu olduğundan şeirleri də bu duyğuyla yoğrulur”.

Ramiz Qusarçaylı AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunda onunla keçirilən görüşdə obrazlı şəkildə deyib ki, bu gün təkə kitab müzakirəsi günü deyil, həm də Vətən günüdür. Ən müqəddəs işıq Vətən işığıdır, buradakı hər kəs bu işığın altına toplaşmış.

Tənqidçilər yazırlar ki, gerçəkliyə yaradıcı münasibət göstərən şair taleyüklü məsələlərə biganə qalır. İctimai-siyasi proseslərin bədii salnaməsini yaradır, Prezidentin, xalqın əməli işini və əməlini, ruh yüksəkliyini, mənavi-intellektual aləmini bədii obrazlar vasitəsilə ustalıqla əks etdirir. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra yaranan yeni motivasiyaları göstərir, azadlığa qovuşmuş torpaqların çiçəyinin çırtlamasını tərənnüm edir:

*İndi bu Vətənin hər yeri bizim,
Bura doğumluyuq, bura bağlıyıq.
İndi bir adı var hər birimizin,
İndi hər birimiz Qarabağlıyıq!*

Ramiz Qusarçaylının “Vətən” poeması həm ədəbi, həm də siyasi bir hadisədir. Xalqımızın azadlıq uğrunda mübarizəsinə məhəbbət oyadır, düşmənlərə qarşı ayıq-sayıq olmağa çağırır, Vətənimizi, torpaqlarımızı daha da dərinləndirir.

Gəncliyində bir neçə il Ukraynada yaşamış, Donbasda daş kömür mədənlərində saxtaçı işləmiş Ramiz bu gün həmin ölkədə baş verənli ürək ağrısı ilə izləyir, münaqişənin tezliklə sülhlə bitməsinə arzulayır. Sosial şəbəkədə bu barədə özəl fikirlərini ifadə edir. Əsl şair kredosu budur. Axi, şairlərin ürək döyüntüləri dünya ilə həmahəngdir.

Yekun olaraq deyim ki, Vətən tarixi ədəbiyyatının ən gözəl nümunələrindən biri olan “Vətən” poemasının bütün söz xiridarlarının zövqünü oxşayacağı şübhəsizdir.

**Əli NƏCƏFXANLI,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,
Prezident təqaüdcüsü**